

УДК: 140.8+330.366+378.1(100+477)

DOI: <https://doi.org/10.26661/hst-2020-5-82-03>

ПОПУЛІЗМ І НООПОПУЛІЗМ: МУЛЬТИДИСЦИПЛІНАРНИЙ АНАЛІЗ ІСНУВАННЯ І ЗАСТОСУВАННЯ

© КОРСАК, К. В.

ПВНЗ Київський медичний університет (Київ, Україна)
E-mail: kvkorsak@gmail.com; ORCID: 0000-0001-7715-9720

© ПИЛИПЕНКО, С.В.

ПВНЗ Київський медичний університет (Київ, Україна)
E-mail: pylyp909@ukr.net, ORCID: 0000-0001-8680-834X
Київський медичний університет, Бориспільська, 2. Київ, Україна
Kyiv Medical University, 2, Boryspilska St., 02099 Kyiv, Ukraine

Анотація. У статті розглянуто актуальне для соціальних процесів у сучасній Україні питання поширеності і великого впливу популізму. Це мало негативні наслідки для розгортання суспільних процесів, сприяло зниженню рівня життя відносно того рівня, який існував у момент проголошення незалежності. Вказано, що більшість тогочасного активного населення отримало радянське виховання, не володіло термінами, подібними до «популізму» й особливо легко вірило демагогічним обіцянкам. Автори обрали для вивчення не еволюцію популізму та історію політологічних досліджень в Україні, а ознайомлення з досягненнями багатьох наук у вивченні людини задля їх використання для виявлення глибинних явищ у мисленні і діях сучасних людей в аспектах їх усвідомлення і ставлення до популізму в широкому сенсі. Тому метою є широкий мультинауковий погляд на феномен популізму в аспектах його появи і сприйняття, а завдання полягають не тільки в поясненні глибинних причин невідпорності політичного популізму, а й у пропозиції формування у громадян опірності до демагогії і — в перспективі — появи поопопулізму як антиподу популізму. В методологічному плані ми будемо віддавати перевагу системному, нооінтегральному, ноофілософському та нооісторичному методам. Будемо притримуватись принципів глобального і багатовимірного еволюціонізму, мультидисциплінарних і трансдисциплінарних підходів. Нам корисні класичні науки, але ще більше молоді ноонауки, які на новому рівні вивчають Природу і Людину. Результати полягають у новому погляді на еволюцію пращурів за останні два мільйони років, коли сталося майже повне відділення від тваринного світу і перетворення Номо в обтяженого недоліками мислення володаря Землі. Використано ще маловідоме поняття еусоціальності для пояснення процесу одночасного вдосконалення мовлення, збільшення головного мозку і часткової диференціації людей за здібностями і можливостями. Відзначено малу поширеність популістичних явищ у прадавні часи та збільшення їх негативного впливу до неприпустимих меж у наші дні. Вказано на факт появи на початку ХХІ ст. екологічно ідеальних ноотехнологій і так само досконалих соціальних явищ, серед яких особливо потрібними для порятунку людства є ноопроцеси і ноонауки. У пропозиціях домінує наголос на необхідності формування у навчально-виховній системі майбутньої України ноомислення, як основи перетворення сучасного деструктивного в соціальному значенні популізму на свою протилежність — ноопопулізм. Пояснено можливості його позитивного використання у ноосупільстві.

Ключові слова: перманентна криза, популізм, гальмування прогресу, еусоціальність, недоліки мислення, ноотехнології, ноонауки, ноомислення, ноопопулізм

Актуальність дослідження	теми	непередбачувано і, що найгірше, практично протилежно до поширених серед громадян в 1991 році уявлень і сподівань. Економічні провали
Розвиток України після відновлення незалежності відбувався цілковито		

супроводжувалися скороченням населення та інтенсифікацією еміграції за кордон мільйонів представників його найбільш працездатної частини. Загальні питання цих та інших процесів були і лишаються об'єктом уваги Українського центру економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова (орган — журнал «Національна безпека і оборона») та Національного інституту стратегічних досліджень (орган — журнал «Стратегічні пріоритети»). Серед нових семантичних одиниць, необхідних для змін мислення населення, з'явилися сотні винайдених (як «кравчучка») чи запозичених слів. Останніх виявилось набагато більше: вільний ринок, глобалізація, конкуренція, лібералізм, рекет, олігархат, популізм й інші. Подальший текст створений нами у результаті поглибленого вивчення терміну «популізм», переповненого негативом і критикою, та бажання винайти «щось» з протилежними і дуже позитивними характеристиками. Це «щось» ми вирішили назвати «ноопопулізм». В основі цього рішення лежить поява за участю першого автора визначальних для виживання людства концептів і термінів «ноонауки» і «ноотехнології» (витоком перших трьох літер є грецька мова і термін «ноосфера»). Обговорення теми «популізм» є посправжньому актуальним питанням для національної науки і навіть для еволюції мислення та поведінки переважної більшості громадян.

Навіть для тієї частини, яка збереглася з радянських часів і не використовувала його у розмовній мові

Постановка проблеми і праці попередників

Сучасна популяція володарів планети (за строгим таксономічним визначенням це підвид *Homo Sapiens Sapiens*) використала для свого колосального успіху не одні лише м'язи і довгі верхні кінцівки для кидків на чималу відстань разом з унікальною спроможністю полювати у період найбільшої денної африканської спеки, коли інші істоти ховалися у норах чи у густій тіні, а й розвинене мовлення. Спершу воно ненабагато перевершувало систему інформаційних сигналів шимпанзе чи орангутангів і давало найбільшу користь при організації складного колективного полювання чи захисту від так само агресивних і розумних нападників, але пізніше стало основою обміну не тільки конкретною, а й абстрактною інформацією. Через повільну еволюцію систем створення, сприймання і дешифрування звукових сигналів наші віддалені на мільйон-другий роки пращури змоглися накопичувати і зберігати важливу для виживання племен чи великих родинних груп інформацію. Підвид *Homo Sapiens Sapiens* мав щастя не тільки менше інших постраждати від глобальних змін клімату та вибухів великих вулканів, але й оволодіти найбільш досконалою серед усіх інших *Homo* спроможністю до

мовлення, винайдення нових сигналів і слів, достатньо надійного запам'ятовування і тривалого застосування у щоденній діяльності.

І зараз люди продовжують використовувати спроможність до мовлення не тільки через винайдення усе нових слів і понять, а й через досягнення своїх індивідуальних цілей шляхом звукового впливу на інших людей. Поширеність і обсяг цього впливу завдяки сумі інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) стали настільки великими і результативними, що довелося винайти термін «популізм». Як це було й раніше, сталося це спершу у державах-лідерах в аспектах поєданого розвитку суспільства і технологій (США й інші англосовні країни). Але наприкінці ХХ ст. слово «популізм» стало поширюватися й до нас разом з уже вказаними фрагментами «західного лексикону».

Українські політологи й представники інших наукових царин не забарилися з вивченням нового поняття. Досить швидко перейшли до дисертаційних досліджень спершу кандидатського [1], [12], [13]), а пізніше й докторського рівня [3]. Зусиллями наших ЗМІ слово «популізм» і похідні від нього стали доволі звичними й урешті поповнили щоденну розмовну українську мову. Детальний аналіз еволюції використання цього поповнення лексикону відкладемо в іншу статтю, а тут сконцентруємося над

мультидисциплінарним вивченням його особливостей і змісту.

Праці наших попередників у темі «популізм» вважаємо, мовою математики, «першим наближенням», коли створюється найбільш проста модель об'єкту (чи явища) з врахуванням визначальних чинників у рамках вузького наукового сектору (у нашому випадку політології і соціології). Результатом є чорнобіла картина явища з легкими для пояснень характеристиками і визначеннями. Ми, однак, не вітаємо явище спрощення оцінки популізму в переважній більшості матеріалів ЗМІ і навіть наукових публікацій. Воно не дуже конструктивне і несе мало користі для українського суспільства і прогресу Вітчизни. У подальшому тексті спробуємо значно розширити кількість наук і секторів досліджень для вивчення популізму в другому наближенні, а також запропонуємо «слово з майбутнього» - *ноопопулізм*.

Цілі, завдання і методи

З самого початку ми орієнтували мету свого дослідження поняття «популізм» не на аналіз наявних у нас і за рубежем визначень і пояснень, а на розширення рефлексії поза рамки політології і соціології. У межах можливого (наших спроможностей і доступних джерел інформації) ми спробуємо використати широкі сучасні наукові знання про Природу і Людину з виразним футурологічним спрямуванням. Ми б хотіли зробити свій внесок у розширення поля наукових

досліджень у сфері гуманітарних і політологічних наук в Україні.

Тому численні завдання запланованого дослідження включали вивчення інформації не тільки молодих «людинознавчих наук» (етології, когнітології чи нейромолекулярної біології), а й важливих для розуміння еволюції життєдіяльності і поведінки людей природничо-математичних чи комплексних наук (археометрії, палеогенетики, еволюційної біології та інших).

Формулювання вказаним чином мети і завдання дослідження було вимушеним кроком, адже наш головний намір полягав у ліквідації недоліків у розвитку національного соціуму в широкому сенсі і в підвищенні шансів на економічні та соціальні успіхи України. Складність самого поняття «популізм» примушувала звертатися до комплексних методів і засобів проведення наукових досліджень. Загалом ми будемо притримуватись принципів глобального і багатовимірного еволюціонізму, мультидисциплінарних і трансдисциплінарних підходів. Ми вважаємо дуже важливими досягнення і загальні закони філософії, фізики, біології та інших секторів досліджень Природи і Людини. Нам корисні загальновідомі наукові методи (аналіз, синтез тощо), але більшого ми чекаємо від застосування системного, нооінтегрального, ноофілософського та нооісторичного методів.

Для результативності і перспективності можливих результатів ми притримувалися правил ефективного мислення і вимог до якісної наукової продукції. Вони примусили нас витратити головні зусилля на моніторинг якомога більшого відсотка відкриттів і досягнень нових секторів наук. Саме це й дало нам змогу помітити у великому потоці нано- і смарт-технологій появу після 2000-го року усе більшої кількості екологічно ідеальних процесів, для яких ми запропонували нові терміни і поняття з літерами «ноо-» (імпульсом було існування і поширеність слова «ноосфера»). Логічним розвитком цього підходу стало звернення до поняття «ноопопулізм» і поява подальшого тексту.

Виклад основного матеріалу.

Розпочнемо з числових даних про поширеність слів «ноопопулізм», «популізм» і «тероризм» у трьох секторах Інтернету - англomовному, російськомовному і нашому. Перший термін відсутній з банальної причини: його не було і в наших публікаціях, адже ця стаття створена для пропозиції його використання і поширення в майбутньому.

Як і слід було очікувати, в англomовному світі терміни «популізм» і «тероризм» використовуються порівняно часто і з перевагою на користь другого у співвідношенні 30 : 1 (307 млн. і 10 млн. посилань). Можна поспівчувати практично всьому

зарубіжжю, адже організованого і спонтанного тероризму там і справді надто багато, а тому не існує переконаності успішних і ситих громадян у своїй безпеці у будь-який момент часу. Громадяни Російської Федерації також змушені рахуватися з тероризмом і відсувати популізм на другий план. Інтернет згадує перше слово сім з половиною мільйонів разів, а друге - 1,12 млн. На щастя українців через бідність наша Вітчизна не приваблює десятки мільйонів прихильників ісламу, що дуже зменшує чисельність потенційних терористів. Зіграла свою роль народна релігійна толерантність і скорочення відсотка євреїв як улюблених мішеней для ісламських терористів. Тому з трьох обраних мовних світів тільки у нас слово «популізм» зустрічається набагато частіше від емоційного терміну «тероризм»: для першого 1,4 млн. згадувань, для другого — усього 410 тисяч.

Вказаний розподіл можна було передбачити і без пошуків через Інтернет, а от безперечно надмірно високе і більше як у Росії використання слова «популізм» було для нас несподіванкою. Як пояснення можемо запропонувати заглиблення росіян у мафіозний варіант тоталітаризму, коли під час формування групи «лідерів нації» важко помітити ознаки виборчого процесу, а увесь «популізм по-російськи» редукується до обіцянок «підняти Росію з колін і примусити весь світ дрижати перед нею». В цих умовах і мови не може бути про безперервне і різноманітне

використання слова «популізм» у друкованих і електронних джерелах. Прикро, що одним з улюблених об'єктів для демонстрації населенню Росії успішності виконання цих популістських обіцянок є наша Вітчизна. Її слухняні московські історики проголошують окрайцем російського світу з датою народження десь у незрозуміло якому столітті існування Литовського князівства, започаткованого (1236 р.) у момент організації головної інвазії монголів на Захід і роздертого на шматки разом з польськими землями у 1795 році Російською імперією та її спільниками.

Навіть у сучасній Росії дуже мало науковців, які ризикують визнавати точні факти про минуле, що накопичені палеогеномікою, археометрією й окремими розділами точних наук (фізикою ізотопів, молекулярною генетикою тощо). Цю сукупність ми пропонуємо називати «*нооісторією*» і використовувати під час модернізації викладання історичних наук у закладах усіх рівнів. Адже сучасні науки довели, що упродовж понад 12 000 років пращури українців та їх нащадки-землероби часто були лідерами в інноваціях і створенні нових семантичних одиниць. Так сталося з винайденням землеробства, конярства і металургії міді на теренах Едему, Трипілля-1 і Великого Трипілля ([7] та ін.). Тільки поширенням хмари технологічних тегів з цих теренів можна без міфів і казок пояснити

виникнення сім'ї індоєвропейських мов, відповідної культури і кількох головних монотеїстичних релігій (детальніше у статті [8] та ін.). Цей історичний екскурс потрібний нам для засвідчення факту формування різних архетипів поведінки у росіян, українців і практично усіх інших народів з тисячолітньою історією (щоправда, на «рідних землях» в українців вона налічує понад 9 000 років, а в росіян — приблизно одне тисячоліття). Ці історичні витоки соціальної поведінки і принципів формування соціумів ми нагадали саме для розширеного аналізу появи популізму як феномену суспільної поведінки.

Найглибінніші витоки популізму

Але існують не тільки історичні, а й ще віддаленіші у минуле витоки популізму як своєрідного і багатогранного суспільного феномену. Він, однак, народився не одночасно з початком мовлення і спілкування не тільки жестами і поглядами, а й звуками. Для доведення цього факту нам необхідне звернення до багатьох наук, але при збереженні у пам'яті традиційного визначення популізму як *індивідуальної чи колективної політики* (переважно у формі інформаційних повідомлень), *яка емоційно звертається до якомога ширших мас з обіцянками легкого і швидкого вирішення найбільш гострих й актуальних соціальних проблем і викликів*.

Серед великих наукових досягнень останніх років для теми

статті найважливіші ті, що накопичують факти про соціальну і виробничу діяльність попередників людей і самих людей за останні 4-5 мільйонів років. З ряду причин на початку цієї епохи в Африці різко зменшилась сукупна площа лісів, де дерева надавали пра-людям захист від небезпечних наземних хижаків і одночасно пропонували смачні плоди практично безперервно. Савани з морем трав стали місцем перебування мільйонів мирних трав'яїдних, що перетворило їх у найбільш багате джерело м'яса та інших продуктів.

Тогочасні розвинені «мавпи» спустилися на землю, перейшли на біпедію, звільнили руки для полювання і перенесення здобичі у свою родинну групу для її розподілу і споживання. Та для виживання форс-мажорною вимогою стало зміцнення всіх можливих зв'язків усередині групи з «наших», адже слабке об'єднання не мало шансів уберегтися від нападів інших груп. Знайдені незаперечні докази того, що мільйон років тому назад тогочасні вже майже Номо ставилися до тіл убитих чи полонених «чужих» так само, як до туш впольованих трав'яїдних чи інших тварин. І тут стався поворот не тільки в об'єднанні людей, але і в системі комунікації. В його дослідженні значним досягненням науковців стала висловлена і вже підтверджена *теорія еусоціальної еволюції* наших пращурів упродовж багатьох сотень тисяч років. Найбільший внесок в її появу належить американському

соціобіологу Е. Вілсону ([15; 16] та ін.). У цих та інших творах він перекинув місточок від соціальності у світі комах до його проявів серед ссавців й інших розвинених тварин. Він назвав еусоціальністю соціумне об'єднання багатьох істот у вигляді надорганізму (приклад - терміти з їх великими захисними спорудами).

Надорганізм як еусоціальне об'єднання має великі життєзахисні переваги перед зграйкою однакових організмів через глибоку диференціацію особин і формуванням частин, пристосованих для ефективного виконання специфічних функцій. Їх небагато, але всі вони надзвичайно важливі: розмноження, піклування про молодь, спорудження Гнізда і його оборона й ремонт, походи поза Гніздо для збирання їжі тощо.

Думки Е. Вілсона про «гніздувальний» період в еволюції людей виглядають так: «Чому тільки одна еволюційна лінія приматів пішла по такому винятковому шляху і досягла рівня еусоціальності? Палеонтологи дійшли висновку, що цьому посприяли суворі умови навколишнього середовища. Орієнтовно біля двох мільйонів років тому один з видів переважно рослиноїдних австралопітеків, які жили в Африці, значно змінив раціон, включаючи в нього все більше м'яса. Видобувати таку висококалорійну їжу, розосереджену на великих територіях, було б складно, просто блукаючи неорганізованими зграйками на кшталт сьгоднішніх

шимпанзе і бонобо. Набагато ефективніше було влаштувати табір (тобто гніздо) і відправляти з нього групи мисливців, які приносили б додому як вбиту дичину, так і підібрані рештки щойно померлих тварин, і ділилися б цією їжею з побратимами. У свою чергу, мисливці могли відволікатися від турботи про своє потомство, оскільки в добре захищеному таборі дитинчата залишалися в безпеці» [15, с.19-20].

Погоджуючись з основними міркуваннями, все ж зробимо два зауваження: 1) шимпанзе і бонобо мають соціальний устрій, але не влаштовують організованих «гнізд», адже живуть в густих тропічних джунглях. Вони не блукають «неорганізованими зграйками»; 2) у разі життя в саванах до м'яса великих травоядних, яке часто першими з'їдали конкуренти людей, додається значний за масою кістковий мозок з його дуже високою поживністю і хорошою придатністю до споживання «на місці» без кулінарної обробки. Використовуючи свій розум, руки і каміння, первісні люди мали перевагу над усіма іншими «мешканцями» саван у конкуренції за кістковий мозок великих і дуже великих африканських тварин. Із певним запізненням науковці все ж розпочали скрупульозне вивчення кожного квадратного сантиметра зручних для «гніздування» печер чи захищених скельних майданчиків. Виявилось, що там йшло активне життя і ще активніше спілкування груп людей невеликої чисельності.

Проходила зміна багатьох тисяч поколінь, накопичувалися генетичні зміни зі скеруванням на формування «людських рис», на підтримку альтруїзму і взаємодопомоги. Завдяки мовленню було легко повідомити усіх про прояви паразитизму, боягузливості на полюванні чи в інших колективних діях і т.д. Хороший захист немовлят і малих дітей підвищив частоту народжень (у номадів вона значно нижча, як у землеробів). Популізм як спроби обдурювання чи завищених обіцянок не мав шансів на поширення та успіх, адже кожен потенційний лідер групи чи племені доводив вагомість своїх претензій не розлогим базіканням і морем обіцянок вполювати одночасно всіх слонів, а конкретними і очевидними для всіх щоденними діями.

У межах кожної «гніздової групи» пройшла певна

диференціація особин, найбільш помітна серед чоловіків. Хтось обирав для себе служіння альфа-керівнику і всьому загалу в якості шамана чи тлумача незрозумілих явищ. Більше було володарів критичного мислення і безмежної цікавості до інформації, до накопичення знань і ремісничих навичок. Та основну чоловічу масу складали так звані «пірамідальники», які спонтанно упродовж дорослішання формували ієрархічну структуру «збройних сил племені» (Рис. 1). Більшість осіб у піраміді мають мозкову програму конкуренції і слухняності. Відсутність критичного мислення і низька самостійність робить їх зручною аудиторією для здібних демагогів і талановитих популістів. На жаль, це твердження лишається цілковито правильним і в суспільствах ХХІ століття.

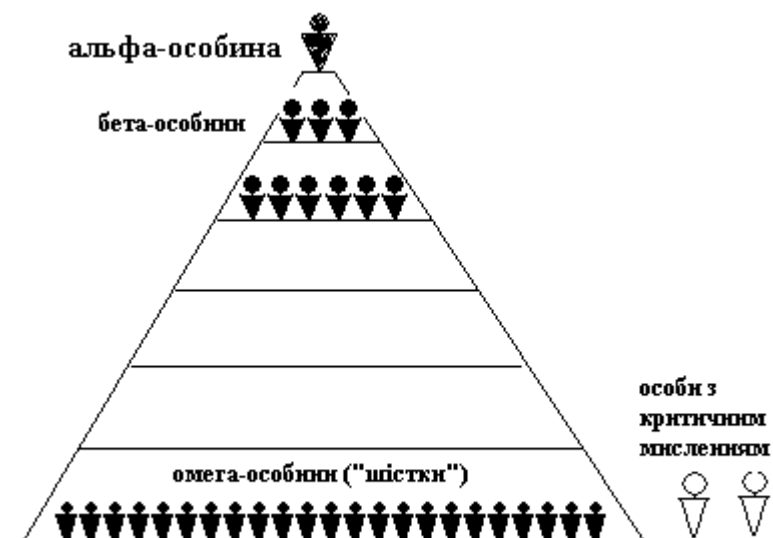

Рис. 1. Відшліфована адаптаційним впливом природних чинників найбільш доцільна структура чоловічої частини родинних груп чи невеликих племен

З часом зростає перевага тих «гнізд» над іншими, де спроможний до управління через вольові і силові якості «альфа-лідер» вмів і своєчасно використовував поради «розумників» з критичним мисленням. В історії завоювань рекорди встановили тандеми талановитих і сміливих у бою лідерів та «мудреців» даного племені (Македонський + Аристотель, Тамерлан і Чингісхан зі своїми радниками та ін.). Одночасно не лишили помітних слідів ті, хто застосовував популізм без спроможностей виконати хоч мінімальні обіцянки. Особливості, запеклість і довготривалість «гніздової» конкуренції зумовили досягнення людьми максимального обсягу головного мозку (детальніше — [10]). Надалі з винайденням землеробства і подальшим швидким рухом до комфорту за рахунок деструкції біосфери засобами «техносфери» мозкові показники людей стали зменшуватися [12]. Особливо швидко — в останньому столітті, але аналіз цього явища виходить за межі теми статті.

Вивчення науковцями-етологами прикладів соціальної організації й розвитку усе більш багатолюдних об'єднань людей після оволодіння ними аграрними технологіями дав докази доволі неприємного явища: без завбачливих і високоінтелектуальних зусиль велика група людей автоматично формує жорстку диктатуру з повновладдям альфа-самця, а не

демократичне суспільство з рівністю громадян і верховенством права (приклади з Античної Греції наведені в книзі В. Дольника [2]). Та ще гірше те, що громадяни розпочинають «любити» свого мучителя і талановитого популіста, втрачаючи спроможність до самозвільнення. В. Дольник вказує, що греки винайшли спосіб зупинити хулігана-диктатора. Він полягав в організації спілки «нормальних полісів», які скооперовано звільняли постраждалих від тирана. На жаль, цей засіб непридатний для феномену «великого хулігана» з Москви, тому нам доведеться чекати розпаду Російської Федерації під дією комплексних чинників різної природи.

Висловимо гіпотезу, що вирішальний вплив на настання цієї бажаної для травмованої України події здійснить явище переходу людства від індустріальних і смарт-технологій до екологічно ідеальних ноопроцесів. У цьому разі Росія втратить всі головні засоби отримання фінансових та інших ресурсів і неминуче розпадеться на цілу купу уламків різного розміру, які назавжди відмовляться від прагнення розширити свої кордони за рахунок чужих земель «від першого океану до останнього» (маємо на увазі Індійський, мрія про який стала ідеєю-фікс імперської Росії на піку її досягнень).

Перший автор наприкінці ХХ ст. у процесі поліпшення до чергового перевидання власного посібника з сучасної екології

помітив серед нових нанотехнологій дві нешкідливі для довкілля. Вдалу назву - *ноотехнології* як по-справжньому мудрі процеси — пощастило запропонувати тільки в 2010 р., коли їх стало вже чотири: «1) створення з біологічних відходів з використанням специфічних бактерій пластичних мас з нормальними механічними властивостями, які достатньо швидко саморозкладаються у довкіллі; 2) трансформація з допомогою дешевих фотокаталізаційних сполук звичайного поглинання світла в ефективне біообеззараження поверхонь тіл і повітря у приміщеннях; 3) формування дисплейних та інших органічних плівок з допомогою керування змінами вірусів й подібних наноструктур; 4) перетворення шляхом використання життєдіяльності бактерій шару піску у міцний пісковик, застосовний у будівництві» [4, с.22]. Пізніше ця ідея розширилася до пропозицій не тільки більшої кількості ноотехнологій, а й численних ноонаук і ноопроцесів (стаття з описом 225 нових ноотермінів [6], на основі якої було отримане авторське свідоцтво). Був зроблений перший реальний прогноз на віддалене майбутнє [9], а також антипандемічний проект з обчисленням коштів повного захисту всього людства від нових епідемій чи пандемій [11].

Висновки і пропозиції

Серед нових термінів особливо корисним в аспектах теми цієї статті є «ноомислення» ([5] та ін.). Воно визначене нами як спосіб використання головного мозку, що значно переважає традиційну „мудрість” ширшими віковими рамками і використанням не тільки життєвого досвіду, а й найновіших досягнень точних і гуманітарних ноонаук.

Більш-менш детально в екозахисному і антиколаптичному аспектах ми пояснили це фундаментальне поняття у колективній статті [10]. Ми вважаємо ноомислення настільки досконалим, що ризикуємо запропонувати поняття «*ноопопулізму*» як варіант максимально мудрих політичних дій у середовищі, що переповнене особами з розвиненим і критичним ноомисленням.

Ноопопулізмом слід називати свідомі дії пересічної людини чи претендента на політичного лідера у майбутньому ноосупільстві, які скеровані не на досягнення надто поширених в сучасній Україні егоїстичних цілей і прагнень, а на пропозицію реалізації критично важливих у позитивному сенсі потреб загалу - переважної більшості громадян.

Необхідність і корисність ноопопулізму має своє обґрунтування в тому, що навіть у майбутньому не всі люди матимуть однаково високі інтелектуальні спроможності. Хтось буде більш уважним, проникливим і передбачливим, а тому зможе володіти невідомою для інших

інформацією, що матиме рятівне для всіх призначення.

Ось у цьому разі для позитивного суспільного результату необхідний саме вказаний ноопопулізм.

З боку промовця це буде максимально ефективний і переконливий виступ, з боку аудиторії з осіб, які у первинній освіті сформували достатньо розвинене ноомислення, спроможність відкинути ефект Лачинса (для наших сучасників він полягає в автоматичному

відторгненні цілковито нової і несподіваної інформації) і без зволікань організуватися в ноооб'єднання для відвернення загроз чи якихось інших важливих дій.

Будемо сподіватися на те, що пост-пандемічний світ зверне увагу на винайдені і запропоновані в Україні ноотехнології, ноопроцеси і ноонауки. У цьому разі людство матиме шанси на довготривалий симбіоз з довкіллям і на побудову омріяної ноосфери.

Список використаних джерел

1. Дем'яненко, М. М. (2016). Популізм як політичний феномен і маніпулятивна технологія: автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. Київ. 20 с.
2. Дольник, В. Р. (1994). Непослушное дитя биосферы: Беседы о человеке в компании птиц и зверей. М.: Педагогика-Пресс. 208 с.
3. Кіянка, І. Б. (2017). Історичні форми концептуалізації популізму як категорії політичної науки та ідеологічної норми : автореф. дис. ... д-ра політ. наук : 23.00.01 / Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. Львів. 38 с.
4. Корсак, К. В. (2011). Нооекономіка (4-та хвиля) – шлях сталого розвитку людства у XXI столітті. Економіст. №1. С. 20-23
5. Корсак, К. В. (2014). Средства спасения человечества: мудрость или ноомышление? // РЭЛГА. - №5(278), 1 мая. (<http://www.relga.ru/Environ/WebObjects/tgu-www.woa/wa/Main?textid=3857&level1=main&level2=articles>)
6. Корсак К. В., Корсак Ю. К. (2019). Нооглосарій-2 - ноонауки для майбутнього без колапсів. Вища школа. №2. С. 31-53.
7. Корсак, К. В. (2016). Нооісторія, Велике Трипілля та інші основи Української ідеї XXI. Вища школа. №10 (147). С. 57-67
8. Корсак, К. В. (2018). Нооісторія про давні витоки українців і слов'янського світу. Вища школа. №11(172). С. 63-78
9. Корсак, К. В. (2015). Ноофутурологія XXI века: условия спасения популяции Homo Sapiens Sapiens // RELGA - №1 [289] 25.01. (URL: <http://www.relga.ru/Environ/WebObjects/tgu-www.woa/wa/Main?textid=4061&level1=main&level2=articles>).
10. Корсак К., Корсак Ю., Антонюк Л., Благініна С., Бойчук О., Воронкова В., Гриценко М., Давиденко Н., Дударенко Л., Дяковський Д., Євтодюк А., Кірик Т., Кнодель Л., Киенко-Романюк Л., Кулик О., Лісовська Л., Ляшенко Л., Максименко Г., Максименко О., Муляр Г., ПарAPAN В., Пилипенко С., Поляк О., Похресник А., Соловей Н., Сонько С., Тарутіна З., Тименко В., Тростянецький О., Ховпун О., Чорний О., Шакун Н., Шевчук І., Шугалій Н. (2019). **Ноомислення як засіб ліквідації частини загроз Духовно-інтелектуального колапсу** // Вища школа. №7. С. 32-45.
11. Корсак, К. В., Корсак, Ю. К., Ляшенко, Л. М., Похресник, А. К. (2020). Пропозиція ноосимбіозу людства та біосфери / Економіка та менеджмент у період цифрової трансформації бізнесу, суспільства і держави: матеріали Ювілейної Міжнародної науково-практичної конференції (28-29 травня 2020 року, м. Запоріжжя). Запоріжжя : Наук. ред. Н.Г. Метеленко. ЗНУ Інженерний інститут. С. 38-43.

12. Марков, А. (2017). Сопротивление науке — как результат эволюции // Экология и жизнь. 26 сентября (URL:<http://www.ecolife.ru/intervju/47641/>) 2-04-2019
13. Мигаль, С. М. (1995). Популизм в політичному житті суспільства : автореф. дис...канд. політ. наук: 23.00.02. Одеський ун-т ім. І.І.Мечникова. О.14 с.
14. Прядко, Т. П. (2018). Популизм як ризик демократичного розвитку і засіб політичної мобілізації електорату : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.03 / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ. 20 с.
15. Уилсон, Э. (2015) Смысл существования человека / Пер. с англ. М.: Альпина нон-фикшн. 216 с. (ориг. Edward O. Wilson, 2014 The meaning of human existence. LIVERIGHT PUBLISHING CORPORATION. A Division of W. W. Norton & Company New York • London)
16. Уилсон Э. (2014) Хозяева Земли. Социальное завоевание планеты человечеством. СПб.: Питер. 352 с: ил. (Серия «New Science»). Читать книгу Э.Уилсона «Хозяева Земли» <https://www.litmir.me/br/?b=250777&p=31> (78 стр.) 12-05-2018

References

1. Dem'yanenko, M. M. (2016). Populizm yak politychnyy fenomen i manipulyatyvna tekhnolohiya [Populism as a political phenomenon and manipulative technology]. Abstract of candidate's thesis. Kyiv: NAS of Ukraine, Institute of State and Law. VM Koretsky. (in Ukrainian).
2. Dolnik, V. P. (1994). Neposlushnoye ditya biosfery: Besedy o cheloveke v kompanii ptits i zverey. [The naughty child of the biosphere: Conversations about a man in the company of birds and animals] М.: Pedagogika-Press (in Russian).
3. Kiyanka, I. B. (2017). Istorychni formy kontseptualizatsiyi populizmu yak katehoriyi politychnoyi nauky ta ideolohichnoyi normy [Historical forms of conceptualization of populism as a category of political science and ideological norm]. Abstract of Doctor thesis. Lviv. nat. Univ. Ivan Franko (in Ukrainian).
4. Korsak, K. V. (2011). Nooekonomika (4-ta khvylya) – shlyakh staloho rozvytku lyudstva u KHKHI stolitti [Korsak K.V. Nooekonomika (4-ta khvylya) – shlyakh staloho rozvytku lyudstva u KHKHI stolitti]. *Ekonomist. Ekonomist. 1.* 20-23 (in Ukrainian).
5. Korsak, K. V. (2014). Sredstva spaseniya chelovechestva: mudrost' ili noomyshleniye? [Means of Humanity's Salvation: Wisdom or Noothinking?] *RELGA – RELGA, №5(278), 1 may.* (URL: <http://www.relga.ru/Environ/WebObjects/tgu-www.woa/wa/Main?textid=3857&level1=main&level2=articles>) (in Russian).
6. Korsak, K. V., & Korsak, Y. K. (2019). Noohlosariy-2 — noonauky dlya maybutn'oho bez kolapsiv [Nooglossary-2 is a noosciences for the future without collapse]. *Vyshcha shkola — Higher School, 2,* 31-53 (in Ukrainian)
7. Korsak, K. V. (2016). Nooistoriya, Velyke Trypillia ta inshi osnovy Ukrayins'koyi ideyi XXI [Noohistory, Great Trypillia and other foundations of the Ukrainian idea of the XXI]. *Vyshcha shkola — Higher School, №10 (147).* 57-67 (in Ukrainian).
8. Korsak, K. V. (2018). Nooistoriya pro davni vytoky ukrayintsiv i slov'yans'koho svitu [A neohistory about the ancient origins of Ukrainians and the Slavic world]. *Vyshcha shkola — Higher School, №11(173).* 63-78 (in Ukrainian).
9. Korsak, K. (2015). Noofuturologiya XXI veka: usloviya spaseniya populyatsii Homo Sapiens Sapiens [Noofuturology of the XXI century: conditions for saving the population of Homo Sapiens Sapiens]. *RELGA. — RELGA, 1(289).* (URL: <http://www.relga.ru/Environ/WebObjects/tgu-www.woa/wa/Main?textid=4061&level1=main&level2=articles>). (in Russian).
10. Korsak, K., Korsak, Yu., Antoniuk, L., Blaginina, S., Bojchuk, O., & Pylypenko, S. et. al. (2019). Noomyslennya yak zasib likvidatsiyi chastyny zahroz Dukhovno-intelektual'noho kolapsu [Noothinking as a means of eliminating some of the threats of Spiritual and intellectual collapse]. *Vyshcha shkola — Higher School, 7,* 32-45 (in Ukrainian).
11. Korsak, K., Korsak, Y., Lyashenko, L. & Pokhresnyk, A. (2020). Propozytsiya noosymbiozu lyudstva ta biosfery [Proposal of noosymbiosis of mankind and biosphere]. *Ekonomika ta menedzhment u period tsyfrovoyi transformatsiyi biznesu, suspil'stva i derzhavy: materialy Yuvileynoyi Mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi (28-29 travnya 2020 roku, m. Zaporizhzhya).* — *Economy and management in the period of digital transformation of business, society and state: materials of the Jubilee International scientific-practical conference (May 28-29, 2020, Zaporozhzhia).* Zaporozhzhia: Sc. ed. N.G. Metelenko. ZNU Engineering Institute. 38-43 (in Ukrainian).

12. Markov, A. (2017). Soprotivleniye nauke — kak rezul'tat evolyutsii [Resistance to Science - as a Result of Evolution]. *Ecology and Life — Ekologiya i zhizn'*. 26 09 (URL:<http://www.ecolife.ru/intervju/47641/>) 2-09-2020

13. Myhal', S. M. (1995). Populizm v politychnomu zhytti suspil'stva [Populism in the political life of society]. Abstract of candidate's thesis. Odesa. Odesa I.I.Mechnykova university. (in Ukrainian).

14. Pryadko, T. P. (2018). Populizm yak ryzyk demokratychnoho rozvytku i zasib politychnoy mobilizatsiyi elektoratu [Populism as a risk of democratic development and a means of political mobilization of the electorate]. Abstract of candidate's thesis. Kyiv, Nats. ped. un-t im. M. P. Drahomanova. (in Ukrainian).

15. Edward O. Wilson. (2014). *The meaning of human existence*. LIVERIGHT PUBLISHING CORPORATION. A Division of W. W. Norton & Company New York • London)

16. Wilson, E. (2014). *Khozyayeva Zemli. Sotsial'noye zavoyevaniye planety chelovechestvom [Masters of the Earth. Social conquest of the planet by humanity]*. SPb.: Peter]. (URL: <https://www.litmir.me/br/?b=250777&p=31>). 12-11-2020 (in Russian).

КОРСАК, К.В., доктор философских наук, профессор кафедры украинского и латинского языка, ЧБУЗ Киевский медицинский университет, E-mail: kvkorsak@gmail.com; ORCID: 0000-0001-7715-9720

ПИЛИПЕНКО, С. П. - кандидат философских наук, старший преподаватель кафедры иностранных языков и социально-гуманитарных дисциплин ПВНЗ "Киевский медицинский университет" (г. Киев, Украина.) E-mail: pylup909@ukr.net, ORCID: 0000-0001-8680-834X

ПОПУЛИЗМ И НООПОПУЛИЗМ: МУЛЬТИДИСЦИПЛИНАРНЫЙ АНАЛИЗ СУЩЕСТВОВАНИЯ И ПРИМЕНЕНИЯ

В статье рассмотрен очень актуальный для социальных процессов в современной Украине вопрос распространенности и большого влияния популизма. Это имело негативные последствия для разворачивания общественных процессов, способствовало снижению качества жизни относительно того уровня, который существовал в момент провозглашения независимости. Указано, что большинство тогдашнего активного населения получило советское воспитание, не владело подобными «популизму» понятиями и особенно легко верило демагогическим обещаниям. Авторы избрали для изучения не эволюцию популизма и историю политологических исследований в Украине, а ознакомление с достижениями многих наук в изучении человека для их использования при выявлении глубинных явлений в мышлении и действиях современных людей в аспектах их осознания и отношения к популизму в широком смысле. Поэтому целью является широкий мультинаучный взгляд на феномен популизма в аспектах его появления и восприятия, а задачи заключаются не только в объяснении глубинных причин неотразимости политического популизма, но и в предложении формирования у граждан сопротивляемости к демагогии и — в перспективе — появления поопопулизма как антипода популизма. В методологическом плане мы будем отдавать предпочтение системному, ноинтегральному, нофилософскому и ноисторическому методам. Будем придерживаться принципов глобального и многомерного эволюционизма, мультидисциплинарных и трансдисциплинарных подходов. Нам полезны классические науки, но еще больше нужны молодые ноонауки, которые глубоко изучают Природу и Человека. Результаты заключаются в новом взгляде на эволюцию предков за последние два миллиона лет, когда произошло почти полное отделение от животного мира и преобразование Номо в обремененного недостатками мышления обладателя Земли. Использовано еще малоизвестное понятие эусоциальности для объяснения процесса одновременного совершенствования речи, увеличения головного мозга и частичной дифференциации людей по способностям и возможностям. Отмечена малая распространенность популистских явлений в древние времена и увеличение их отрицательного влияния к недопустимым границам в наши дни. Указано на факт появления в начале XXI века экологически идеальных ноотехнологий и столь же совершенных социальных явлений, среди которых особенно важными для спасения человечества являются ноопроцессы и ноонауки. В предложениях доминирует акцент на необходимость формирования в учебно-воспитательной системе будущей Украины ноомышления, как основы преобразования современного деструктивного в социальном смысле

популизма в свою противоположность — ноопопулизм. Объяснены возможности его положительного использования в ноообществе.

Ключевые слова: перманентный кризис, популизм, торможение прогресса, эусоциальность, недостатки мышления, ноотехнологии, ноонауки, ноомышление, ноопопулизм

KORSAK, KOSTIANTYN - *Doctor of Sciences Philosophy, professor,*
Department of Ukrainian and Latin, *Kiev Medical University (Kyiv, Ukraine)*
E-mail: kvkorsak@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-7715-9720

PYLYPENKO, SVITLANA - PhD in Philosophy, Senior Lecturer of Department
of Foreign Languages and Social - Humanitarian Disciplines, Kyiv Medical University (Kyiv,
Ukraine)

POPULISM AND NOOPOPULISM: A MULTIDISCIPLINARY ANALYSIS OF EXISTENCE AND APPLICATION

The article considers the issue of prevalence and great influence of populism, which is very relevant for social processes in modern Ukraine. This had negative consequences for the development of social processes, contributed to a decline in living standards relative to the level that existed at the time of independence. It is stated that the majority of the active population of that time received a Soviet upbringing, did not have terms similar to "populism" and especially easily believed demagogic promises. The authors chose not to study the evolution of populism and the history of political science research in Ukraine, but to get acquainted with the achievements of many sciences in the study of man to use them to identify deep phenomena in thinking and actions of modern people in terms of their awareness and attitude to populism in a broad sense. Therefore, the aim is a broad multidisciplinary view of the phenomenon of populism in terms of its emergence and perception, and the task is not only to explain the root causes of irresistibility of political populism, but also to propose the formation of resistance to demagoguery and - in the long run - noopopulism as the antithesis of populism. In methodological terms, we will prefer systematic, noointegral, noophilosophical and noohistorical methods. We will adhere to the principles of global and multidimensional evolutionism, multidisciplinary and transdisciplinary approaches. We benefit from the classical sciences, but even more young noosciences that study Nature and Man at a new level. The results are a new look at the evolution of ancestors over the past two million years, when there was an almost complete separation from the animal world and the transformation of Homo into a laden minded ruler of the Earth. The little-known concept of eusociality is used to explain the process of simultaneous improvement of speech, enlargement of the brain and partial differentiation of people by abilities and capabilities. The low prevalence of populist phenomena in ancient times and the increase of their negative impact to unacceptable limits today are noted. It is pointed out that at the beginning of the XXI century ecologically ideal nootechnologies and equally perfect social phenomena, among which nooprocesses and noosciences are especially necessary for the salvation of mankind. The proposals are dominated by the emphasis on the need to form in the educational system of the future Ukraine noothinking as a basis for the transformation of modern destructive in the social sense of populism to its opposite — noopopulism. Possibilities of its positive use in noosociety are explained.

Key words: permanent crisis, populism, inhibition of progress, eusociality, shortcomings of thinking, nootechnologies, noosciences, noothinking, noopopulism

Received date 05. 10.2020

Accepted date 10.10.2020

Published date 19.10.2020